LỢI ÍCH LIỆU PHÁP MASSAGE TRONG CHĂM SÓC TRẺ SINH NON

Trần Diệu Linh
Bệnh viện Phụ Sản Trung ương

DOI: 10.46755/vjog.2018.1.709

Từ khóa: Mat-xa trẻ sơ sinh, trẻ sinh non, trẻ sơ sinh.
Keywords: infant massage; preterm baby; premature; newborn; neonate.

Tóm tắt

Đã có rất nhiều tiến bộ trong công tác điều trị và chăm sóc trẻ sinh non, góp phần làm giảm tỷ lệ tử vong, tăng khả năng cứu sống trẻ sinh non. Tuy nhiên việc chăm sóc trẻ sinh non còn đang dừng lại ở việc phát triển thể chất, chưa chú trọng tới việc phát triển tinh thần và trí tuệ của trẻ. Các lợi ích trực tiếp của việc massage đối với trẻ đã được nhiều nhà khoa học khẳng định qua nhiều công trình nghiên cứu, massage cải thiện tình trạng tuần hoàn, hô hấp, tăng cường miễn dịch giúp trẻ nhanh chóng hồi phục sức khỏe, làm cho các cơ săn chắc, hệ thống xương- khớp dẻo dai, đặc biệt massage kích thích nhiều giác quan, giúp trẻ phát triển trí não, có tác dụng tốt tới sự phát triển tinh thần, tình cảm của trẻ, giúp trẻ vượt qua những khó khăn đầu tiên trong cuộc đời, trẻ có bản lĩnh hơn để vượt qua những thử thách về tâm lý và tình cảm trong giai đoạn sau này của cuộc sống.

Từ khóa: *Mat-xa trẻ sơ sinh, trẻ sinh non, trẻ sơ sinh.*

Abstract

THE EFFECT OF MASSAGE THERAPY FOR PREMATURE INFANTS: A LITERATURE REVIEW

There has been a great deal of progress in the care and treatment of premature infants, contributing to the reduction of mortality and the potential for rescuing preterm infants. However, the care of preterm babies is still on the development of physical, not to focus on the development of their mental and intellectual. The direct benefits of massage for preterm baby has been confirmed by many scientists through many studies, massage improves circulation, respiration, boosting immunity to help the baby quickly recover health, It helps to strengthen the muscles, strengthen the muscles of the joints, stimulate the senses, stimulate the brain, improve the mental and emotional development of the baby. It helps the baby can through the first difficulties of life, and willing to overcome the psychological and emotional challenges in the later stages of life.

Keywords: infant massage; preterm baby; premature; newborn; neonate.

Tác giả liên hệ (Corresponding author):
Trần Diệu Linh,
email: linhssvc@gmail.com
Ngày nhận bài (received): 02/04/2018
Ngày phản biện đánh giá bài báo (revised): 02/04/2018
Ngày bài báo được chấp nhận đăng (accepted): 27/04/2018

1. Giới thiệu

Trẻ sinh non là trẻ sinh ra khi tuổi thai < 37 tuần [1]. Ở các nước phát triển tỷ lệ trẻ sinh non khoảng 10% [2]. Trẻ sinh non có tỷ lệ bệnh tật và tử vong vẫn còn rất cao đặc biệt ở các quốc gia đang phát triển. Các chi phí trong chăm sóc trẻ sinh non đặc biệt trẻ sinh rất non và cực non tại các bệnh viện là rất tốn kém do trẻ có thời gian dài nằm điều trị tại phòng hồi sức tích cực với nhu cầu chăm sóc y tế đặc biệt. Trẻ sinh non nếu sống sót thì để lại nhiều di chứng như bại não, chậm phát triển tâm thần, tỷ lệ di chứng càng cao nếu tuổi thai càng thấp, tỷ lệ bại não là 5–15% (<1500g); 7–19% (<1000g). Tỷ lệ trẻ chậm phát triển tâm thần là 5–17% (<1500g); 8 – 25% (<1000g) [2]. Trẻ sinh non có nguy cơ mắc các dị tật: tim, thị giác, thính giác, phát triển thể chất kém, trẻ dễ mắc chứng rối loạn ngôn ngữ, không khả năng tiếp thu, rối loạn hành vi, thiếu nỗ lực, tính thích ứng kém, … Sử dụng liệu pháp massage trong chăm sóc trẻ sinh non có thể đem lại hiệu quả cao về kết quả điều trị trẻ sinh non và góp phần làm giảm tới mức thấp nhất vấn đề di chứng của trẻ sinh non. Bài viết này tổng kết các nghiên cứu về hiệu quả của liệu pháp massage trong chăm sóc trẻ sinh non được thu thập từ gần 30 nghiên cứu đã đăng tải trên Pubmed.

2. Massage có hiệu quả tới nhiều cơ quan trong cơ thể

Massage là một quá trình chuyển năng lượng cơ học sang các mô mềm của cơ thể bằng những động tác xoa, nắn qua da một cách khoa học và hệ thống chủ yếu được thực hiện bằng 2 tay của người chăm sóc để có được một số hiệu ứng sinh lý hoặc tâm lý nhất định nhằm tác động tới hệ thần kinh, hệ cơ và hệ tuần hoàn của trẻ [3,4].

2.1. Massage tác động tới hệ tiêu hóa

Khi nuôi dưỡng trẻ sinh non có mâu thuẫn giữa nhu cầu dinh dưỡng để đạt tốc độ tăng trưởng phù hợp và khả năng dung nạp của đường tiêu hóa do trẻ sinh non có phản xạ bú, mút yếu hoặc chưa có, các men tiêu hóa chưa đầy đủ, dạ dày tròn nhỏ, nằm ngang dễ giãn, nhu động ống tiêu hóa kém, trẻ sinh non dễ bị nôn chó, chướng bụng sau khi ăn, trẻ dễ bị viêm ruột và hội chứng bất dung nạp [1]. Massage đúng cách sẽ giúp trẻ sinh non khắc phục các nhược điểm trên, giúp trẻ tăng cân tốt hơn

- Khi massage cho trẻ sẽ kích thích dây thần kinh phế vị , tăng co bóp dạ dày, tăng nhu động ruột và tăng tiết hormone đường tiêu hóa giúp trẻ chống đầy hơi, tăng cường hấp thu thức ăn. Hầu hết các nghiên cứu đều cho thấy sự tăng cân hàng ngày hoặc tăng cân toàn phần trong suốt thời gian nghiên cứu ở nhóm massage so với nhóm đối chứng [5- 14,16,17].

- Nghiên cứu của Saeidi và cs [5] về sự tăng cân của trẻ khi sử dụng dầu massage dạng MCT (medium chain triglyceride) thông qua cơ chế hấp thụ dầu qua da, nghiên cứu thực hiên ở 3 nhóm trong thời gian 7 ngày cho thấy nhóm đã được massage với dầu MCT trẻ tăng 105±1,3 gram (p=0,002), nhóm massage không dùng dầu trẻ tăng 52±0,1 gram (p=0,000) và nhóm trẻ không được massage trẻ không những không tăng cân mà trẻ còn giảm cân 54±1,3 gram.

- Nghiên cứu của Lahat và cs [18] cho thấy việc tiêu hao năng lượng ở trẻ non tháng được massage là thấp hơn sau 5 ngày nghiên cứu so vơi nhóm trẻ không massage, việc giảm tiêu hao năng lượng có thể góp phần cho sự tăng cân của trẻ.

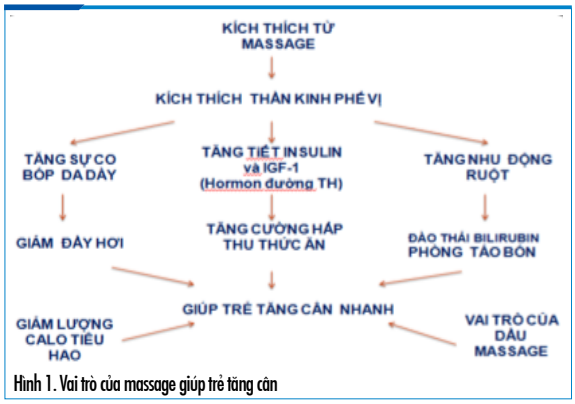

Hình 1. Vai trò của massage giúp trẻ tăng cân

2.2. Massage có tác dung tăng cường miễn dịch

Thông qua massage có thể tăng trương lực phế vị và dẫn đến tăng cường chức năng miễn dịch, giảm nồng độ cortisol (hormon gây stress) khi kích thích các thụ thể áp lực ở da, kích thích hệ miễn dịch, luân chuyển bạch huyết đi khắp cơ thể nhằm loại bỏ những độc tố gây hại.

Hai nghiên cứu đối chứng ngẫu nhiên đã báo cáo về ảnh hưởng của liệu pháp massage trong

các thông số miễn dịch và tỷ lệ mắc bệnh ở trẻ non tháng [8,19]. Số lượng tuyệt đối của các tế bào giết tự nhiên (Natural Killer- NK), tế bào bạch cầu, tế bào lympho B và T không khác biệt về mặt thống kê giữa nhóm trẻ được thực hiện liệu pháp massage và nhóm chứng. Số ca mắc nhiễm khuẩn không khác nhau giữa 2 nhóm. Trong khi số lượng tế bào NK không khác biệt có ý nghĩa thống kê giữa nhóm massage và nhóm chứng, thì mức số lượng tuyệt đối tế bào NK cao hơn trong nhóm massage có ý nghĩa thống kê (p = 0,05) [18]. Mendes và cs báo cáo về tỷ lệ nhiễm khuẩn sơ sinh muộn thấp hơn đáng kể ở nhóm massage (p = 0,005) [19]. Tỉ lệ nhiễm khuẩn sơ sinh muộn là 38,3% (18/47 trẻ) ở nhóm chứng so với 10,9% (5/46 trẻ sơ sinh) trong nhóm massage. Không có dấu hiệu miễn dịch huyết thanh được báo cáo trong nghiên cứu này.

2.3. Massage có tác dụng tăng cường quá trình chuyển hóa xương

Trẻ non tháng có gia tăng bệnh suất do loãng xương [20]. Liệu pháp massage kích thích sự hình thành xương. Hai nghiên cứu đã đánh giá hiệu quả của liệu pháp massage tới sự chuyển hóa xương ở trẻ sinh non tháng

Aly và cs [21] báo cáo có sự tăng lên của procollagen C-terminal và propeptide huyết thanh (PICP) – hormone tạo xương trong nhóm massage (p<0,01) so với ban đầu trước khi thực hiện liệu pháp massage, trong khi hormone PICP lại giảm ở nhóm chứng (p<0,01). Sự thay đổi này khác biệt đáng kể giữa 2 nhóm massage và nhóm chứng (p=0,0001). Hơn nữa, nồng độ parathyroid hormone huyết thanh (PTH - hormone tuyến cận giáp) cũng tăng lên trong nhóm massage trong khi nồng độ hormone PTH giảm xuống ở nhóm không làm liệu pháp massage (p<0,001).

2.4. Massage tăng cường phát triển trí não, ổn định hành vi và giấc ngủ của trẻ

Một số nghiên cứu đã đánh giá tác động của việc massage đối với hành vi và / hoặc sự phát triển thần kinh của trẻ non tháng [12,13,16,17,22-26,].

Hầu hết các nghiên cứu đều báo cáo về tác động trực tiếp của liệu pháp massage chỉ có một thử nghiệm đối chứng ngẫu nhiên báo cáo kết quả phát triển thần kinh lâu dài của trẻ khi được massage [22]. Nhóm trẻ được massage cho thấy là có ít hành vi liên quan đến stress (quấy khóc, khó ngủ, không nằm yên…). Tuy nhiên cũng có ba nghiên cứu [12,16,24], không thấy có sự khác biệt về ổn định hành vi và giấc ngủ giữa hai nhóm trẻ được massage và nhóm chứng [13,26] và một nghiên cứu cho thấy nhịp tim trẻ ổ định hơn ở nhóm được massage [25]

Nghiên cứu của Guzzetta và cs [27] về hiệu quả của massage tới sự trưởng thành của não bộ ở nhóm trẻ sinh non có nguy cơ thấp thông qua việc đo hoạt động điện não (EEG– electroencephalography). Kết quả cho thấy liệu pháp massage tác động tới quá trình trưởng thành của hoạt động điện não tương tự như quan sát thấy ở trẻ đủ tháng, massage cho trẻ sinh non giúp bảo vệ thần kinh, có thể giúp sự phát triển thần kinh của trẻ ở ngoài tử cung tương tự sự phát triển thần kinh trong tử cung.

Hình 2. Massage làm giảm stress [23]

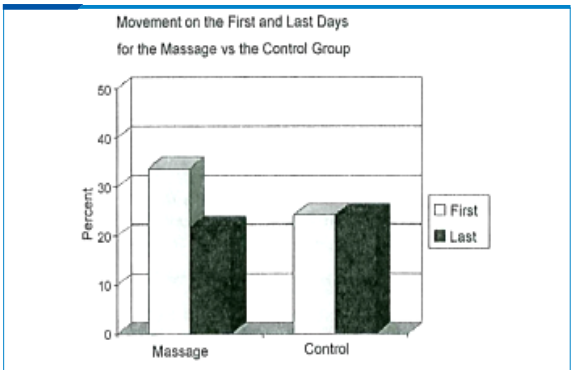

Hình 3. Massage làm ổn định hành vi của trẻ sinh non [23]

Theo nghiên cứu của Procianoy và cs so sánh các kết cục phát triển thần kinh (Psychomotor Development Index, PDI and Mental Development Index, MDI) lúc 2 tuổi ở trẻ non tháng đã được điều trị bằng massage trong thời gian ở bệnh viện và nhóm không được massage [22]. Nhóm massage có điểm số PDI hơi cao nhưng không đáng kể (p = 0,072) và điểm số MDI cao hơn (p = 0,035) so với nhóm chứng [22].

2.5. Massage có tác dụng rút ngắn thời gian nằm viện

Một nghiên cứu của Gonzalez và cs [28] đánh giá hiệu quả của việc liệu pháp massage ở trẻ sinh non cho thấy thời gian nằm viện ngắn hơn ở nhóm trẻ sơ sinh được massage (15,36 ± 5,41 ngày) so với nhóm chứng (19,33 ± 7,92 ngày (p = 0,03). Nghiên cứu của Mendez và cs [9] cho thấy trẻ sơ sinh rất nhẹ cân VLBW nhận được liệu pháp massage có xác suất xuất viện sớm cao hơn 1,85 lần so với nhóm chứng (khoảng tin cậy 95%): 1,09 đến 3,13, p = 0,023).

2.6. Massage có tác dụng giúp ổn định tinh thần các bà mẹ sinh non

Các bà mẹ của trẻ sinh non có tâm trạng hoảng hốt, lo sợ về số phận con mình, nhiều mẹ rơi vào trạng thái trầm cảm, phiền muộn, lo lắng, nhiều bà mẹ lại phó mặc cho bệnh viện trong việc chăm sóc con cái mình trong những tháng đầu sau sinh. Nếu những bà mẹ này nếu được tiếp xúc với trẻ thông qua việc massage và lời hát ru của mẹ [29] là cách tuyệt vời để gắn kết tình cảm với trẻ. Việc gắn kết tình cảm giữa bà mẹ và trẻ sơ sinh sinh non là yếu tố quan trọng thúc đẩy việc tăng trưởng và phát triển tối ưu ở trẻ sinh non.

3. Kết luận

- Massage tác động tới hệ tiêu hóa , giúp trẻ tăng cường hấp thu và tăng cân tốt hơn.
- Massage có tác dung tăng cường miễn dịch
- Massage có tác dung tăng cường quá trình chuyển hóa xương
- Massage tăng cường phát triển trí não, ổn định hành vi và giấc ngủ của trẻ.
- Massage có tác dụng rút ngắn thời gian nằm viện
- Massage có tác dụng giúp ổn định tinh thần các bà mẹ sinh non
- Massage có thể được sử dụng như là một biện pháp can thiệp phi y tế rất hiệu quả, an toàn và chi phí tương đối thấp cho trẻ sinh non.

Tài liệu tham khảo

1. Trần Đình Long, Phạm Thị Xuân Tú. Đặc điểm trẻ sơ sinh đẻ non. Bài giảng Nhi khoa. 2009. NXB Y học, tập 1: 178-189

2. Hamilton, B.E.; Martin, J.A.; Osterman, M.J.; Curtin, S.C.; Matthews, T.J. Births: Final data for 2014. Natl. Vital Stat. Rep. 2015, 64, 1–64.

3. Álvarez MJ, Fernández D, Gómez-Salgado J, Rodríguez-González D, Rosón M, Lapeña S. The effects of massage therapy in hospitalized preterm neonates: A systematic review. International Journal of Nursing Studies. 2017;69:119-36.

4. Sinha AG. Principle and Practice of Therapeutic Massage. Jaypee Brothers Medical Publisher. 2009.

5. Saeadi, R.; Ghorbani, Z.; Shapouri Moghaddam, A. The effect of massage with medium-chain triglyceride oil on weight gain in premature neonates. Acta Med. Iran. 2015, 53, 134–138.

6. Kumar, J.; Upadhyay, A.; Dwivedi, A.K.; Gothwal, S.; Jaiswal, V.; Aggarwal, S. Effect of oil massage on growth in preterm neonates less than 1800 g: A randomized control trial. Indian J. Pediatr. 2013, 80, 465–469.

7. Fallah, R.; Akhavan Karbasi, S.; Golestan, M.; Fromandi, M. Sunflower oil versus no oil moderate pressure massage leads to greater increases in weight in preterm neonates who are low birth weight. Early Hum. Dev.2013, 89, 769–772.

8. Ang, J.Y.; Lua, J.L.; Mathur, A.; Thomas, R.; Asmar, B.I.; Savasan, S.; Buck, S.; Long, M.; Shankaran, S. A randomized placebo-controlled trial of massage therapy on the immune system of preterm infants. Pediatrics 2012, 130, e1549–e1558.

9. Mendes, E.W.; Procianoy, R.S. Massage therapy reduces hospital stay and occurrence of late-onset sepsis in very preterm neonates. J. Perinatol. 2008, 28, 815–820.

10. Field, T.; Diego, M.; Hernandez-Reif, M.; Dieter, J.N.; Kumar, A.M.; Schanberg, S.; Kuhn, C. Insulin and insulin-like growth factor-1 increased in preterm neonates following massage therapy. J. Dev. Behav. Pediatr. 2008, 29, 463–466.

11. Chen, L.L.; Su, Y.C.; Su, C.H.; Lin, H.C.; Kuo, H.W. Acupressure and meridian massage: Combined effects on increasing body weight in premature infants. J. Clin. Nurs. 2008, 17, 1174–1181.

12. Field, T.; Diego, M.A.; Hernandez-Reif, M.; Deeds, O.; Figuereido, B. Moderate versus light pressure massage therapy leads to greater weight gain in preterm infants. Infant Behav. Dev. 2006, 29, 574–578.

13. Sankaranarayanan, K.; Mondkar, J.A.; Chauhan, M.M.; Mascarenhas, B.M.; Mainkar, A.R.; Salvi, R.Y. Oil massage in neonates: An open randomized controlled study of coconut versus mineral oil. Indian Pediatr. 2005, 42, 877–884.

14. Diego, M.A.; Field, T.; Hernandez-Reif, M. Vagal activity, gastric motility, and weight gain in massaged preterm neonates. J. Pediatr. 2005, 147, 50–55.

15. Ferber, S.G.; Kuint, J.; Weller, A.; Feldman, R.; Dollberg, S.; Arbel, E.; Kohelet, D. Massage therapy by mothers and trained professionals enhances weight gain in preterm infants. Early Hum. Dev. 2002, 67, 37–45.

16. Wheeden, A.; Scafidi, F.A.; Field, T.; Ironson, G.; Valdeon, C.;

Bandstra, E. Massage effects on cocaine-exposed preterm neonates. J. Dev. Behav. Pediatr. 1993, 14, 318–322.

17. Scafidi, F.A.; Field, T.; Schanberg, S.M. Factors that predict which preterm infants benefit most from massage therapy. J. Dev. Behav. Pediatr. 1993, 14, 176–180.

18. Lahat, S.; Mimouni, F.B.; Ashbel, G.; Dollberg, S. Energy expenditure in growing preterm infants receiving massage therapy. J. Am. Coll. Nutr. 2007, 26, 356–359.

19. Mendes, E.W.; Procianoy, R.S. Massage therapy reduces hospital stay and occurrence of late-onset sepsis in very preterm neonates. J. Perinatol. 2008, 28, 815–820.

20. American Academy of Pediatrics, Committee on Nutrition. Nutritional needs of low-birth-weight infants.Pediatrics 1985, 75, 976–986.

21. Aly, H.; Moustafa, M.F.; Hassanein, S.M.; Massaro, A.N.; Amer, H.A.; Patel, K. Physical activity combined with massage improves bone mineralization in premature infants: A randomized trial. J. Perinatol. 2004, 24,305–309.

22. Procianoy, R.S.; Mendes, E.W.; Silveira, R.C. Massage therapy improves neurodevelopment outcome at two years corrected age for very low birth weight infants. Early Hum. Dev. 2010, 86, 7–11.

23. Ho, Y.B.; Lee, R.S.; Chow, C.B.; Pang, M.Y. Impact of massage therapy on motor outcomes in very low-birthweight infants: Randomized controlled pilot study. Pediatr. Int. 2010, 52, 378–385.

24. Hernandez-Reif, M.; Diego, M.; Field, T. Preterm infants show reduced stress behaviors and activity after 5 days of massage therapy. Infant Behav. Dev. 2007, 30, 557–561

25. Lee, H.K. The effect of infant massage on weight gain, physiological and behavioral responses in premature infants. Taehan Kanho Hakhoe Chi 2005, 35, 1451–1460.

26. Arora, J.; Kumar, A.; Ramji, S. Effect of oil massage on growth and neurobehavior in very low birth weight preterm neonates. Indian Pediatr. 2005, 42, 1092–1100.

27. Guzzetta, A.; D'Acunto, M.G.; Carotenuto, M.; Berardi, N.; Bancale, A.; Biagioni, E.; Boldrini, A.; Ghirri, P.; Maffei, L.; Cioni, G. The effects of preterm infant massage on brain electrical activity. Dev. Med. Child Neurol. 2011, 53 (Suppl. 4), 46–51.

28. Gonzalez, A.P.; Vasquez-Mendoza, G.; Garcia-Vela, A.; Guzman-Ramirez, A.; Salazar-Torres, M.; Romero-Gutierrez, G. Weight gain in preterm infants following parent-administered vimala massage: A randomized controlled trial. Am. J. Perinatol. 2009, 26, 247–252.

29. Lia Dian Ayuningrum, Mardelia Astriani.; The effect of massage and music therapy for premature infants: A literature review; 2nd International Conference on Applied Science and Health; 140-145.